

**Н. І. Рублевська, О. А. Шевченко, Г. С. Канюка, Ю. С. Крамарьова,
Л. В. Григоренко, О. О. Кулагін, В. В. Зайцев**

ДЗ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України”, м. Дніпро

ОЦІНКА СТУДЕНТАМИ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ГІГІЄНИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

**N. I. Rublevska, O. A. Shevchenko, G. S. Kaniuka, Yu. S. Kramareva,
L. V. Hrihorenko, O. O. Kulahin, V. V. Zaytsev**

Dnipropetrovsk Medical Academy, Dnipro

ESTIMATION OF EFFICIENCY OF SELF-EMPLOYMENT BY STUDENTS IN THE STUDY OF HYGIENIC DISCIPLINES

Мета роботи – проаналізувати ставлення студентів закладу вищої медичної освіти до самостійного вивчення певної частини навчального матеріалу на кафедрі гігієни та екології.

Основна частина. Останні реформи вищої медичної освіти, що започаткували кардинальне збільшення годин для самостійної підготовки студентів закладів вищої освіти, починають потроху усвідомлюватися студентською громадою. Розглянуто результати анкетування студентів вищого медичного закладу – другокурсників та випускників. Отримані дані свідчать про поступову зміну ставлення сучасних студентів до необхідності самостійного опанування частини професійних знань як традиційної складової навчального процесу. Більшість опитаних студентів-другокурсників, як вітчизняних, так і іноземних англомовних, готові займатися самостійно не менше 50 % та 40 % часу відповідно.

Висновки. Самостійна робота студентів у медичних закладах вищої освіти є не тільки способом отримання специфічних професійних знань, але й, більшою мірою, індикатором готовності майбутнього лікаря до безперервного професійного зростання, відчуття соціальної та корпоративної відповідальності, вміння самостійно приймати рішення у складних життєвих та виробничих випадках. Аналіз даних анкетування студентів різних курсів про їх ставлення до самостійної позааудиторної роботи показав, що ці риси більш притаманні новій генерації як вітчизняних, так і іноземних англомовних студентів.

Ключові слова: медична освіта; самостійна робота; ставлення студентів; анкетування.

The aim of the work – to analyze the attitude of students of the institution of higher medical education to the independent study of a certain part of the educational material at the Department of Hygiene and Ecology.

The main body. Recent reforms in higher medical education which initiated a dramatic increase in hours for self-training students at higher education institutions gradually begin to be perceived by the student community. The results of the questionnaires of students of the higher medical institution – the students of secondary and post-graduate students are considered. The obtained data testify to a gradual change in the attitude of contemporary students to the need for self-mastering of a part of professional knowledge as a traditional component of the educational process. Most of the polled second-year students, both Ukrainians and foreign English-speaking, are self-employed not less than 50 % and 40 % of the time, respectively.

Conclusions. Independent work of students in medical institutions of higher education is not only a way of obtaining specific professional knowledge, but also to a greater extent, an indicator of the readiness of the future doctor for continuous professional growth, a sense of social and corporate responsibility, the ability to make decisions in complex life and work situations. Analysis of the data of questioning of students of different courses about their relation to independent non-auditing work showed that these features are more inherent in a new generation of both domestic and foreign English-speaking students.

Key words: medical education; independent work; students' attitudes; questionnaires.

Вступ. Сьогодні при підготовці майбутніх лікарів актуальною стає орієнтація навчального закладу на особу, що прагне саморозвитку, здатну самостійно поповнювати і оновлювати знання, вести самостійний пошук додаткового матеріалу, творчо ставитися до виконання навчальних завдань. Вирішення цих завдань неможливе без підвищення ролі самостій-

ної роботи студентів над навчальним матеріалом і посилення відповідальності викладачів за розвиток у студентів навиків самостійної роботи, за стимулювання у них професійного зростання, творчої активності й ініціативи [1]. Самостійна робота – це вид навчальної діяльності, що виконується студентом без безпосереднього контакту з викладачем або керований викладачем опосередковано через

спеціальні навчальні матеріали. У підготовці майбутніх фахівців самостійна робота виконує низку важливих виховних і освітніх функцій.

Впровадження в практику навчальних програм із підвищеною часткою самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу. Згідно з новими освітніми стандартами, питома вага самостійної роботи студентів має складати до 60 % від загального навчального часу. Значення самостійної діяльності студентів важко переоцінити, оскільки з її допомогою вдається вирішити протиріччя між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії і практики [2]. Лише через активну самостійну роботу, а не через сприйняття знань у готовому вигляді, студент та лікар-інтерн можуть якісно опанувати спеціальні навички [3].

Мета роботи – проаналізувати ставлення студентів закладу вищої медичної освіти до самостійного вивчення певної частини навчального матеріалу на кафедрі гігієни та екології.

Основна частина. Впродовж 2017–2018 навчального року було проанкетовано 200 студентів VI курсу (за програмою підготовки спеціалістів) та 180 студентів II курсу, англомовних та вітчизняних (за програмою підготовки магістрів медицини), щодо їх ставлення до самостійної позааудиторної підготовки з дисципліни “Гігієна та екологія”. Анкета містила 3 інформаційні (стать, форма навчання, курс), 12 змістовних питань та розділ побажань. Обраховували питому вагу (%) окремих відповідей на питання анкети з подальшим аналізом отриманої інформації.

Слід констатувати, що останні реформи вищої медичної освіти, що започаткували кардинальне збільшення годин для самостійної підготовки студентів вищих навчальних закладів, починають по trochu усвідомлюватися студентською громадою. Так, на питання відносно існуючих видів самостійної роботи у ВНЗ більше половини студентів II курсу (за програмою підготовки магістрів медицини), як вітчизняних, так і англомовних, називають аудиторну та позааудиторну (53 % та 57 % відповідно). З іншого боку, старшокурсники (VI курс за програмою підготовки спеціалістів) схильні традиційно розділяти ці види діяльності (тільки 28 % опитаних дали повну відповідь на питання), а третина – 33 % взагалі не визначилися з відповіддю. Після циклу на кафедрі гігієни та екології відсоток студентів, що вважають аудиторну та позааудиторну самостійну роботу необхідним елементом навчального процесу, дещо зростає (46 %).

Викладене підтверджується розподілом відповідей на питання “Скільки відсотків, на Вашу думку, має

займати самостійна робота в медичному закладі вищої освіти?”. Студенти VI курсу готові приділити не більше п'ятої частини часу самостійному засвоєнню знань, причому на початку циклу більшість навіть називає цифру 10 %. В той же час більшість вітчизняних та англомовних іноземних студентів-другокурсників готова займатися самостійно не менше 50 % та 40 % часу відповідно. Цікаво також, що кожен п'ятий англомовний студент готовий самостійно засвоювати професійні знання 60 % часу.

Більшість опитаних студентів-старшокурсників прагне ретельнішої практичної самостійної підготовки на клінічних кафедрах та вважає, що вона має значно перевищувати таку ж роботу на кафедрах теоретичного напрямку (87 % студентів після закінчення циклу на теоретичній кафедрі). Так само вважають і 62 % вітчизняних другокурсників. При цьому цікаво, що англомовні другокурсники в більшості (70 %) висловлюються за рівний розподіл самостійної роботи на клінічних та теоретичних кафедрах, що, можливо, пояснюється специфікою системи освіти на їх батьківщині.

При порівнянні складності самостійного засвоєння теоретичних знань з клінічних та базових дисциплін з'ясовано, що на самостійну підготовку в обох випадках більшість студентів витрачає від 1 до 2 годин часу, а чверть витрачає більше 3-х годин. Є примітним, що відсоток студентів VI курсу, котрі присвячують самостійному вивченню теоретичних дисциплін менше однієї години, зменшується після циклу з 24 до 18 %, при цьому кількість студентів, що займаються 1–2 години, зростає з 33 до 49 %.

Всі, без винятку, опитані студенти визнають, що кількість часу, яку вони готові витратити на самостійну роботу, безпосередньо залежить від зацікавленості у вивченні конкретної дисципліни. Цю тезу поділяють 52–96 % старшокурсників та 67–83 % другокурсників. Отже, в котрий раз підтверджується ідея про домінуюче значення мотивації в будь-якому навчальному процесі.

Час, витрачений на самостійну підготовку, як вважає більшість респондентів, безпосередньо залежить від складності теми. При цьому кількість старшокурсників, що тримається цієї думки, зростає після проходження теоретичного циклу на кафедрі з 43 до 94 %, а також в анкетах зникає відповідь “не знаю” (14 % – на початку циклу).

Незважаючи на значний технічний прогрес засобів презентації інформації, її ментальне засвоєння залишається переважною цариною кодування у письмо. Це підтверджено також нашими дослідженнями, оскільки серед п'яти варіантів відпо-

віді на питання про перевагу окремих видів самостійної роботи (“підготовка рефератів”, “підготовка презентацій”, “вирішування ситуаційних задач”, “конспектування” та “інше”) переважна більшість студентів обрала саме конспектування (71 % старшокурсників та 44 % другокурсників). Цікаво, що англومовні другокурсники надають такого ж значення вирішенню ситуаційних завдань (33 %), що прямо співвідноситься з їх ставленням до ролі самостійної роботи у професійному навчанні.

І все ж, велика кількість сучасних студентів намагається знайти підтримку при самостійному засвоєнні знань у своїй колег та викладачів. Про це свідчать відповіді на питання щодо способів контролю самостійно засвоєних тем. Тільки 19–21 % студентів готові до контролю відповідних знань тільки на заключному занятті при здаванні модуля. Більша частина воліє робити це на поточних практичних заняттях з відповідного змістовного модуля, оскільки в такому випадку можна звернутися за допомогою, коментарями та роз’ясненнями до викладача або інших студентів. Більш спокійно реагують на можливість оцінки самостійної роботи аж на заключному занятті старшокурсники, 36 % яких готові до цього, але 42 % все ж віддають перевагу практичним заняттям протягом модуля. Цей висновок підтверджується також відповідями на наступне питання анкети: “Чи є необхідність у консультаціях викладача при засвоєнні тем самостійної позааудиторної підготовки?” Схвально на це питання відповіли від 52 до 90 % всіх студентів, зі збільшенням позитивних відповідей наприкінці циклу.

Доступність інформації, яку забезпечують сучасні засоби ІТ-комунікації, перш за все Інтернет,

Список літератури

1. http://pidruchniki.com/70160/pedagogika/suchasni_tehnologiyi_navchannya_vischomu_navchalnomu_zakladi.
2. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс] / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2015. – № 1 (4). – Режим доступу : <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>.

References

1. Internet. Retrieved from: http://pidruchniki.com/70160/pedagogika/suchasni_tehnologiyi_navchannya_vischomu_navchalnomu_zakladi.
2. Bystrova, Yu.V. (2015). Pravo ta innovatsiine suspilstvo [Law and innovative society]. Retrieved from: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf> [in Ukrainian].
3. Babak, O.Ya., Tarasov, H.Yu., Klimenko, M.I., Maslyayeva, L.V., Romaniuk, Is.Yu., Zaichenko, A.Is., &

надає сучасним студентам безліч альтернативних джерел, де можна знайти відповіді на контрольні питання щодо засвоєння тем позааудиторної роботи. Але при відповіді на відповідне питання студенти в більшості (від 47 до 85 %) все ж надають перевагу кафедральним навчально-методичним посібникам, крім цього, другокурсники також активно користуються мережею “Інтернет” (47–51 %). Слід відзначити, що підручниками з гігієни послуговуються лише 9–17 % опитаних і це є підставою для переосмислення традиційної стратегії підготовки національних підручників з окремих дисциплін, у т. ч. з гігієни.

Ще раз повертаючись до ментальних особливостей сприйняття самостійної роботи, як невід’ємної та обов’язкової частини професійної підготовки, слід констатувати, що нова генерація студентів більш відповідально ставиться до цього питання. Негативно сприймають необхідність самотужки засвоювати певний об’єм матеріалу тільки 7–12 % другокурсників, тоді як на VI курсі – більшість студентів (59 %).

Висновки. Самостійна робота студентів у медичних ВНЗ є не тільки способом отримання специфічних професійних знань, але й, більшою мірою, індикатором готовності майбутнього лікаря до безперервного професійного зростання, відчуття соціальної та корпоративної відповідальності, вміння приймати рішення у складних життєвих та виробничих випадках. Аналіз даних анкетування студентів різних курсів про їх ставлення до самостійної позааудиторної роботи показав, що ці риси більш притаманні новій генерації як вітчизняних, так і іноземних англومовних студентів.

3. Сучасні методи тестування у підготовці лікарів-інтернів / О. Я. Бабак, Г. Ю. Панченко, М. І. Кліменко [та ін.] // Інноваційні технології в системі професійної підготовки студентів в ХНМУ : матеріали XLVIII навч.-метод. конф., Харків, 10 груд. 2014 р. – Харків, 2014. – С. 23–26.

Nesterova, I.A. (2014). Suchasni metodu testuvannia u pidhotovtsi likariv-interniv [Modern methods of testing in the training of doctors-interns]. *Innovatsiini tekhnologii v systemi profesiinoi pidhotovky studentiv KhNMU: mater. XLVIII navch.-metod. konf. – Innovative Technologies in the System of Professional Training of Students in KhNMU: Proceedings of the XLVIII Scientific Conference*. Kharkiv. (pp. 23-26) [in Ukrainian].

Отримано 09.08.18

Електронна адреса для листування: julia-grata@ukr.net